

Veďte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Role obětí trestné činnosti v trestním řízení

Viktimologie je věda zabývající se studiem obětí. Tento obor zkoumá charakteristiky obětí, proces viktimizace, vztah mezi pachatelem a obětí, úlohu oběti v trestním řízení a prevenci viktimizace. Začala se formovat jako vědecká disciplína ve druhé polovině 20. století nejprve v rámci kriminologie, částečně jako reakce na potřebu pomoci obětem druhé světové války a válečných zločinů. V 70. letech se viktimologie začala oddělovat od kriminologie rozšiřováním svého záběru na oblasti, které se nepřekrývají se studiem kriminality.

V praxi má viktimologie za cíl především pomáhat obětem, a to prostřednictvím osobní, sociální a kulturní rehabilitace obětí. Toto je dnes známé jako obecná viktimologie. Vedle toho stále existuje kriminologická viktimologie, která se zaměřuje na prevenci kriminality. Nejnovější a relativně samostatnou větví viktimologie je kriminalistická viktimologie, která se zaměřuje na oběť jako klíčový faktor konkrétního trestného činu. Specificky se zabývá obětí jako klíčovým faktorem jednotlivého trestného činu, jako zásadním zdrojem stop a informací, jejichž vytěžení a zpracování vede k úspěšnému odhalení pachatele, pravdivému popisu trestného činu a shromáždění důkazního materiálu.[\[1\]](#)

Z toho vyplývá, že je velice důležitá pečlivá odborná příprava vyšetřujících orgánů, protože cíle kriminalistické a obecné viktimologie se mohou dostat do konfliktu. Kriminalistická viktimologie je pod časovým tlakem, zatímco obecná viktimologie vyžaduje opatrné a citlivé zacházení s obětí. Rizikem tohoto konfliktu je sekundární viktimizace oběti a její následná neochota a neschopnost podílet se na trestním řízení a obecně také nárůst latence kriminality.

Podle zákona č. [45/2013](#) Sb. o obětech trestných činů je sekundární újma definována jako újma, která nebyla způsobena vlastním trestným činem, ale vznikla v důsledku interakce oběti s policejními orgány, soudními a veřejnými orgány, poskytovateli zdravotní péče, registrovanými poskytovateli pomoci obětem trestných činů, znalci, tlumočníky, obhájci a médii. Tento zákon stanovuje, že všechny tyto subjekty jsou povinny zacházet s oběťmi s úctou k jejich důstojnosti a osobnosti, jednat s nimi slušně a citlivě a co nejvíce jim vyjít vstříc. Také jsou povinny vzít v úvahu zdravotní stav oběti, včetně psychického stavu, její věk, intelektuální zralost a kulturní identitu.

Oběť trestné činnosti jako nositel stop

Oběť je často jediným svědkem trestného činu a jedinou osobou, která může poskytnout popis pachatele. Tudiž, stopy ve vědomí oběti představují základní zdroj informací o trestném činu, jeho průběhu a pachateli. Například oběť násilného nebo sexuálního trestného činu musí být z principu ve fyzickém kontaktu s pachatelem. Při tomto kontaktu na těle a oblečení oběti vznikají materiální stopy, které poskytují informace o pachateli a způsobu provedení trestného činu.

V trestním právu procesním vystupuje oběť ve dvou rolích, tj. jako poškozený a jako svědek, v mnoha případech i jediný očitý svědek trestného činu. Oproti ostatním svědkům je oběť vtažena do děje, trestný čin ji přímo zasáhl, v myslí se k němu opakovaně vrací, a proto si lépe uchovává paměťové stopy. Na druhou stranu její vnímání je v průběhu trestného jednání pachatele obvykle zkresleno emocemi, stresem, strachem či hněvem, pachatel se oběti běžně zdává větší a silnější, než skutečně

je. Nejhůře se toto pokřivení vnímání projevuje u obětí násilných a sexuálních trestných činů. Obecně platí, že negativní emoce lépe fixují jádro vzpomínky, ale zhoršují vnímání periferních detailů.[2]

Mimo roli svědka může být oběť trestné činnosti přítomna také o u vyšetřovacích úkonů. Vyšetřovacími úkony, kterých se oběť trestného činu může typicky účastnit jsou zvláštní způsoby dokazování zavedené do § 104a až 104e trestního řádu zákonem č. [265/2001](#) Sb. Jmenovitě se jedná po řadě o konfrontaci, rekognici, vyšetřovací pokus, rekonstrukci a prověrku na místě.

Oběť jako oznamovatel trestné činnosti

Důležité také je, že policie sama odkryje jen zlomek trestné činnosti, proto hlavně spoléhá na trestní oznámení od veřejnosti. Mezi těmi, kdo oznámí zločin, jsou především oběti, ale i lidé, kteří jsou obětím blízcí, zdravotnický personál nebo pracovníci organizací, které oběti poskytují pomoc. Trestné činy, které policie sama neodhalí a nejsou jí oznámeny, se nazývají latentní kriminalita. Míra latence se liší v závislosti na typu trestné činnosti a závažnosti trestného činu. Oběť musí být nejprve vědoma, že byl na ní spáchán zločin, aby jej oznámila. Mezi hlavní faktory, které ovlivňují její rozhodnutí, patří závažnost zločinu, výše škody a případné pojištění v případě majetkové kriminality. Hlavními důvody, proč zločiny nejsou oznámeny, bývají malá škoda, nedůvěra v schopnosti nebo ochotu policie efektivně a rychle případ vyřešit, obzvláště pokud má oběť špatnou předchozí zkušenost, strach z medializace, odplaty pachatele nebo jeho přátel, a obavy, že vyšetřování odhalí kompromitující informace o oběti, její účasti na situaci před zločinem a vztahu mezi obětí a pachatelem.

Role obětí

Oběť zločinu má zcela nezastupitelnou úlohu při objasňování případu a bez její pomoci je vyšetřování velice náročné. Oběť je primárním ohlašovatelem trestného činu, klíčovým zdrojem stop a hlavním svědkem, a tak poskytuje cenné informace a důkazy. Účastní se také výslechů, identifikací a konfrontací a je předmětem mnoha odborných vyšetření a expertiz, zejména kriminalistických, soudně lékařských a psychologických. Oběť má téměř vždy zájem na odhalení a potrestání pachatele, což je v souladu s cílem trestního řízení, i když její spolupráce není vždy samozřejmá. Způsob jednání orgánů zapojených do trestního řízení hraje klíčovou roli - nevhodné chování a lhostejný přístup k riziku sekundární viktimizace mohou oběť odradit od spolupráce. Oběť potřebuje a očekává podporu, důvěru, empatii, zajištění své bezpečnosti, ochranu soukromí, informace o svých právech a průběhu trestního řízení a jeho fázích, a také zprostředkování pomoci a péče pro oběti trestných činů, stejně jako informace o dostupných programech a organizacích. S ohledem na tyto skutečnosti je o to podstatnější pracovat s obětí správným způsobem již v přípravném řízení. Pro pocit spravedlnosti u oběti má totiž větší význam řádně vedený proces než jeho konečný výsledek.[3]

Mgr. Tomáš Vanča,
advokátní koncipient

[Advokátní kancelář Kartusová Legal](#)

Vodičkova 791/41
110 00 Praha 1

Tel.: +420 777228557

e-mail: kartusova@kartusovalegal.cz

[1] ČÍRTKOVÁ, L. Viktimologické expertizy-Otevřené otázky psychologického posuzování obětí. In: JELÍNEK,J., GRIVNA,T. et al.: Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu. Praha: Leges, 2012, str. 30-67. Str. 66.

[2] ČÍRTKOVÁ,L. Forenzní psychologie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. 431 s. ISBN 80-86473-86-4 Str. 355.

[3] DURDÍK,T. Využití institutů posilujících ochranu poškozených při jednání u soudu. In: JELÍNEK,J., GRIVNA,T. et al.: Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu. Praha: Leges, 2012, str. 50-59. Str.50.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)